

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний автомобільно-дорожній
університет**

Кафедра економіки підприємства

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ**

**«Національна економіка»
для студентів денної форми навчання за напрямками
6.030504 – «Економіка підприємства»,
6.030509 – «Облік і аудит»**

**Затверджено методичною
радою університету,
протокол №___ від _____**

Харків, 2012

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний автомобільно-дорожній
університет**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ**

**«Національна економіка»
для студентів денної форми навчання за напрямками
6.030504 – «Економіка підприємства»,
6.030509 – «Облік і аудит»**

2012

Укладач: Большенко С.Ф., к.е.н., доц.

Кафедра економіки підприємства

ЗМІСТ

Мета і задачі занять	5
Тема 1 Національна економіка: загальне та особливе	6
Тема 2 Економічні теорії та базисні інститути національної економіки	6
Тема 3 Теорія суспільного добробуту та соціально- ринкової економіки	7
Тема 4 Характеристика економічного потенціалу	7
Тема 5 Державність та державне управління економікою	7
Тема 6 Демократія, економічна свобода та економічний порядок	8
Тема 7 Структурна перебудова національної економіки	8
Тема 8 Програмування та прогнозування національної економіки	9
Тема 9 Інституціональні форми інтеграції у світове господарство	9
Рекомендована література	10
Додаток	13

МЕТА І ЗАДАЧІ ЗАНЯТЬ

Мета навчальної дисципліни полягає у підготовці фахівців до виконання професійних обов'язків у галузі економіки підприємства із знанням закономірностей та особливостей функціонування національної економіки.

Основні завдання дисципліни полягають у формуванні знань, вмінь та уявлень про теоретичні положення національної економіки, розуміння загального та особливого в національній економічній системі, інституціональних чинників та їх вплив на специфіку економічного розвитку, функціональну роль держави в управлінні економікою та її інтеграцію у світове господарство

Студенти на практичних заняттях навчаються:

- використовувати закони економіки у визначенні тенденцій зміни її структури та пріоритетів розвитку;
- проводити самостійно теоретичні дослідження факторів, що впливають на розвиток інфраструктури та функціонування базових інститутів національної економіки;
- використовувати основні положення теорії суспільного добробуту при прийнятті управлінських рішень;
- давати оцінку економічному потенціалу країни;
- визначати методи впливу держави на економічні процеси в умовах ринкової економіки;
- розробляти заходи щодо удосконалення механізмів, забезпечуючих економічну свободу;
- визначати напрями оптимізації структурних макроекономічних пропорцій;
- знаходити діючі та прийняті державні програми в інформаційних джерелах.

ТЕМА 1

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ЗАГАЛЬНЕ ТА ОСОБЛИВЕ

Контрольні питання:

1. Як Ви розумієте термін “національна економіка”? Дайте йому визначення. Приведіть приклад особливостей функціонування економічних систем окремих країн на Ваш вибір?
2. Дайте визначення предмету та об’єкту дослідження національної економіки.
3. Які фактори визначають тип економічної системи і механізм її функціонування?
4. Чи можна вважати національну економіку окремою наукою? З якими іншими дисциплінами вона зв’язана, і який характер цього зв’язку?
5. Сформулюйте цілі і задачі національної економіки.

Література: [1;7; 14; 18; 19].

ТЕМА 2

ЕКОНОМІЧНІ ТЕОРІЇ ТА БАЗИСНІ ІНСТИТУТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Контрольні питання:

1. Які Ви знаєте школи світової економічної думки?
2. Розкрийте сутність неокласичної економічної концепції. Хто був її прихильником?
3. Який внесок зробив Дж. М. Кейнс в розвиток економічної теорії?
4. Характеризуйте такий напрям сучасної економічної думки як інституціоналізм.
5. Дайте визначення поняттю ринкової інфраструктури та назвіть її функції.

Література: [1; 9; 14; 23; 28].

ТЕМА 3

ТЕОРІЯ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ ТА СОЦІАЛЬНО-РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Контрольні питання:

1. Розкрийте зміст терміну «економіка добробуту»
2. Назвіть відмінні ознаки позитивного та нормативного підходів до дослідження явищ та процесів, які відбуваються в економічних системах
3. В чому сутність теорії добробуту?
4. Чим відрізняється економіка добробуту від приватно-ринкового господарювання?

Література: [1; 13; 14; 15; 23].

ТЕМА 4

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Контрольні питання:

1. Дайте визначення економічній категорії "економічний потенціал".
2. Назвіть та характеризуйте складові економічного потенціалу країни.
3. Як можна визначити величину економічного потенціалу?

Література: [1; 4; 5; 16; 18; 19].

ТЕМА 5

ДЕРЖАВНІСТЬ ТА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ

Контрольні запитання:

1. Яку роль відіграє держава в ринковій економіці?
2. Які функції виконує держава в ринковій економіці?

3. Характеризуйте адміністративні методи державного впливу на ринкову економіку.
4. Поясніть механізми непрямого регулювання економіки державою.

Література: [1; 5; 13; 14; 15; 18].

ТЕМА 6

ДЕМОКРАТІЯ, ЕКОНОМІЧНА СВОБОДА ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ПОРЯДОК

Контрольні питання:

1. Розкрийте сутність поняття «демократія» з позицій античних мислителів.
2. Дайте визначення «демократії» у сучасному розумінні вчених.
3. Характеризуйте зв'язок між демократією та економічною свободою.
4. Що таке економічна свобода? Які існують наукові теорії щодо визначення змісту цієї категорії?

Література: [1; 5; 13; 14; 15; 18].

ТЕМА 7

СТРУКТУРНА ПЕРЕБУДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Контрольні питання:

1. Що являє собою економічна структура? Охарактеризуйте її складові.
2. Які чинники впливають на економічну структуру?
3. У результаті роздержавлення і приватизації в Україні сформовано структуру власності, адекватну економікам сучасних розвинених країн. Чому у такому разі не завершено процес приватизації?
4. Країни з перехідною економікою мають загальні закономірності

розвитку, проте перехідні процеси відбуваються в них неоднаково, різними темпами розвивається економіка. Чим це зумовлено?

5. Які чинники впливають на структурну перебудову економіки в постсоціалістичних країнах?

Література: [1; 7; 18; 20; 33].

ТЕМА 8 ПРОГРАМУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Контрольні питання:

1. Назвіть відмітні риси державної економічної програми.
2. Які цільові програми реалізуються на цей час в Україні?
3. За якою схемою розроблюється індикативний план економічного розвитку держави?
4. Наведіть класифікацію програм за різними ознаками.
5. Характеризуйте етапи формування цільових наукових і науково-технічних програм.
6. Назвіть основні положення Рішення “Про заходи щодо подолання демографічної кризи та розвитку трудових ресурсів України”.

Література: [1; 2; 3; 5; 7; 9; 18; 20].

ТЕМА 9 ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ФОРМИ ІНТЕГРАЦІЇ У СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Контрольні питання:

1. Розкрийте зміст поняття «інтеграція». Дайте визначення економічній інтеграції.

2. Назвіть пріоритетні напрямки внутрішньої та зовнішньої політики України на сучасному етапі.
3. Дайте оцінку сучасній моделі економічної політики України.
4. До якої групи країн належатиме Україна за умови повної інтеграції її економіки у сучасну модель світогосподарювання?

Література: [1; 18; 28; 33].

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. – К.: Просвіта, 1996. – 80 с.
2. Закон України “Про стимулювання розвитку регіонів” від 20.12.2005 №3235-IV із змінами та доповненнями – ВР.
3. Указ Президента України від 28.04.2004 р. № 493 “Стратегія економічного та соціального розвитку України “Шляхом європейської інтеграції” на 2004-2015 роки””
4. Указ Президента України “Про заходи щодо подолання демографічної кризи та розвитку трудових ресурсів потенціалу України” N 895/2007 від 19.09.2007.
5. Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми “Збереження і розвиток трудового потенціалу України на 2008-2017 роки”
6. Постанова Кабінету Міністрів України “Державна програма прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008 - 2012 роки” від 11.09.2007 р. № 1118.
7. Азаров М.Я. Роль органів місцевого самоврядування у вирішенні питань соціально-економічного розвитку // Фінанси України. – 2007. – №3. – С. 3 – 14 .
8. Васкес Иан Ключевая роль экономической свободы в условиях демократии // Вопросы демократии. – 2005. – №1. – С.10 -16.
9. Вечканов Г.С., Вечканова Г.Р. Макроэкономика / Учебн. – СПб.: Питер, 2006. – 544 с.
10. Гелбрейт Дж. К. Суспільство блага. Пора гуманності. – К.: Скарби, 2003. – 160 с.
11. Длугопольський О.В. Роль інституту держави у формуванні концептуальних основ економіки добробуту: теоретико-методологічні підходи // Научные труды ДонНТУ. Серия экономическая. – 2007. – №31-1. – С.257-263.
12. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2006, – 631 с.
13. Економічний потенціал регіону: пріоритети використання / – Школа І.М., Ореховська Т.М., Козменко І.Д., та інш. / За ред. І.М. Школи. – Чернівці, 2003 – 464с.

14. Єременко І.Ф. Комплексна система формування нових громадян України – основи розвитку економіки держави // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №2(68). – С.112-118.
15. Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка: Навч. посібн. – К.: Вища шк., 2005. – 327 с.
16. Каракай Ю. Роль держави у стимулюванні інноваційної діяльності // Економіка України. – 2007. – №3. – С.14 – 22.
17. Корнейчук В. Созидательное благосостояние как целевой фактор // Экономист. – 2004. – №12. – С.76-79.
18. Космидайло І.В. Проблеми інноваційного розвитку в Україні та шляхи їх вирішення. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №2(68). – С.20-27.
19. Лютий І.О. Міщенко С.В. Вплив фінансового сектору на функціонування економічної системи // Фінанси України. – 2007. – №3. – С.4 – 29.
20. Олейник А.Н. Институциональная экономика: Учебное пособие. – М.: ИНФРА – М, 2005. – 416 с.
21. Панухник О.В. Державна регіональна політика як засіб регулювання розвитку регіонів: проблеми становлення // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №7(73). – С.134-141.
22. Снисаренко Е.Б. Проблемы инновационного развития регионов: анализ и пути решения // Економіка, фінанси, право. – 2007. – №1. .
23. Точилін В.О., Вербицький І.С. Моделі стратегічного планування: Світовий досвід та практика впровадження // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №1(67). – С.109-116.
24. Хамініч С.Ю. Конкурентоспроможність національної економіки: особливості, пріоритети та проблеми. // Актуальні проблеми економіки.–2007.– №7(73). – С.20-27.
25. Шелудько Н.М. Грошово-кредитні важелі стимулювання інвестиційних процесів в Україні // Актуальні проблеми економіки. – 2007.– №5(71). – С.179-185.
26. Шостак Л. Маркетинг як інструмент експансії національного господарства у світовому економічному просторі // Економіка України. – 2007. – №2. – С. 74 – 85.

ТЕСТИ ДЛЯ ПОТОЧНОГО ТА РУБІЖНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Національна економіка - це ....

А) ...економічна система, яка функціонує на певній території, окресленій кордонами;

Б) ...галузь економічної науки, яка вивчає особливості господарювання в окремій країні, обґрунтовує теоретичні положення і заходи вдосконалення організації її господарського механізму відповідно до вимог об'єктивних економічних законів та положень теорії макроекономіки;

В) національна економіка є історично сформованою системою суспільного відтворення країни, взаємозалежною системою галузей і видів виробництв, що охоплює існуючі в народному господарстві форми суспільної праці.

2. Назвіть вченого, який дав таке визначення національній економіці: *«Національна економіка – саморегулююча система, що складається з великого числа різних взаємозалежних видів діяльності»*

А) А. Сміт;

Б) Дж. Коммонс

В) В. Леонт'єв.

3) Предметом вивчення національної економіки є ..

А) економічні процеси в окремій державі, перебіг яких зумовлений положеннями конституції та відповідним законодавством;

Б) моделювання економічних і соціальних процесів;

В) економічні відношення, що формуються між суб'єктами господарювання.

4) Об'єкт дослідження національної економіки - це ...

А) об'єктивні економічні та суспільні закони;

Б) економічні процеси в окремій державі, перебіг яких зумовлений положеннями конституції та відповідним законодавством;

В) об'єктивні економічні та суспільні закони, моделювання економічних і соціальних процесів, логіка мислення суб'єктів економічних систем різного рівня організації, аксіоми економічного мислення.

5) Цілі національної економіки:

А) досягнення високої зайнятості населення, прибутковості суб'єктів господарювання, збалансованості торговельного балансу;

Б) забезпечення стабільно високого темпу росту національного обсягу виробництва, стабільності цін, підтримка зовнішньоторговельного балансу та високого рівня зайнятості;

В) забезпечення стабільно високого темпу росту національного обсягу виробництва і конкурентоспроможності товарів вітчизняного виробництва.

6). Науковий напрямок сучасної економічної теорії, що досліджує поведінку окремих господарських суб'єктів, а отже, рівень мікроекономіки одержав назву ...

А) інституціоналізм;

В) кейнсіанство;

С) неокласична економічна концепція.

7). Вчений .... гостро критикував механізм планування і збагачення магнатів фінансового капіталу, яких він називає бездіяльним та консервативним класом.

А) Т. Веблен;

В) Дж. Коммонс;

С) У. Мітчелл.

8). Мітчелл У. у своїх працях ....

А) ... обґрунтував, що зміна величини попиту відбувається під впливом зміни цін за умови, що всі інші детермінанти залишаються постійними.

В) ... намагався з'ясувати зв'язок між макроекономічними показниками, діяльністю уряду та профспілок;

С) ... намагався обґрунтувати правильність основних положень інституціоналізму за допомогою статистики.

9. Назвіть вченого, який ввів в економічну теорію поняття еластичності попиту на споживчі товари та вторинного попиту на фактори виробництва, надлишку споживання, репрезентативної фірми, квазіренти, надлишку попиту, економій та інші, які вплинули на подальший розвиток понятійного апарату економічної теорії.

А) А. Курно;

В) А. Маршалл;

С) М. Кейнс.

10. Ринкова інфраструктура – це .....

А) ... сукупність елементів, що забезпечують безперебійне багаторівневе функціонування господарських взаємозв'язків і взаємодію суб'єктів ринкової економіки і регулюють рух товарно-грошових потоків;

В) ... саморегулююча система, яка складається з цілої множини підсистем, що знаходяться у тісній взаємозалежності;

С) ... це сукупність елементів, що забезпечують безперебійне функціонування взаємозв'язків об'єктів і суб'єктів цієї системи.

11. До базисних інститутів національної економіки, діючих в сфері товарних потоків належать:

А) пасажирський транспорт;

В) фондові біржі;

С) митні органи.

12. Напрямок сучасної економічної думки, об'єктами дослідження якого є такі інститути, як корпорація, держава, профспілки, а також психологічні, моральні та етичні аспекти (звичаї, навички, інстинкти та ін.) одержав назву ...

А) інституціоналізм;

В) неокласична економічна концепція;

С) марксистська концепція.

13. Заслуга відомого вченого .... полягала в дослідженні функціонування чотирьох взаємопов'язаних ринків (товарів, праці, грошей і облігацій) і виявленні факторів, які перешкоджають дії стихійних ринкових сил у встановленні рівноваги.

- А) Л. Харріса;
- В) Дж. М. Кейнса;
- Г) У. Мітчелла.

14. Ж. Дюпюї ....

А) ... проаналізував проблему цінності суспільних благ, дійшовши висновку, що вона може бути вищою, ніж це відображає фактично сплачена за них ціна, оскільки переважна більшість людей готова заплатити за ці послуги більше, ніж платять насправді;

В) ... вважав, що із зростанням кількості населення, нагромадженням знань і підвищенням кваліфікації працівників тощо, інститути перестають відігравати роль рушійної сили суспільного розвитку, старіють і перетворюються на консервативні фактори;

С) ... розробив модель загальної рівноваги.

15. Назвіть вченого, який стверджував, що будь-яке ймовірне розширення виробництва буде припинене виробником, коли збільшення витрат перевищує збільшення прибутку.

- А) У. Мітчелл;
- В) А. Курно;
- С) Л. Харріс.

16. Функціями ринкової інфраструктури є:

- А) контролююча; регулююча, забезпечуюча;
- В) контролююча; регулююча;
- С) регулююча, забезпечуюча.

17. Спеціальні інститути представлені ...

- А) товарними біржами і торговельною мережею;

- В) банками;
- С) елементами інфраструктури.

18. Діяльність держави добробуту охоплює ....:

- А) активність щодо виробництва послуг соціального сервісу;
- Б) соціальну, виробничу, демографічну сфери;
- В) активність щодо виробництва послуг соціального сервісу, державне регулювання приватної діяльності, яка безпосередньо змінює життєві умови окремих соціальних груп.

19. Економічна теорія державної політики базується на ...

- А) пристосуванні економічної ліберальної теорії М.Фрідмена під макроекономічні дослідження державних витрат;
- Б) понятті громадянства та необхідності розширення громадянських прав, що є основою рівності;
- В) дослідженні процесів формування влади та політики, конфліктів, що виникають між владою і громадянами.

20. Економіка добробуту ....

- А) ... описує умови економічного оптимуму в суспільстві та його підсистемах, досліджує загальну ефективність економіки, а також її частин, включаючи розподіл вироблених в суспільстві благ;
- Б) ... створює рівні умови господарювання для всіх членів суспільства, стверджує необхідність втручання держави в соціально-економічний розвиток;
- В) ... виходить з того, що безліч рішень суспільної важливості не можуть прийматися на основі лише ринкових механізмів через те, що тоді кооперативні механізми не будуть ефективно задіяні при децентралізованих діях агентів.

21. Основні методи непрямого регулювання економіки державою – це...

- А) бюджетно-податкові, грошово-кредитні, цінові, фінансові;
- Б) податкові, фінансові, економічні, організаційні;
- В) соціальні, психологічні, правові.

22. Адміністративні методи державного впливу на ринкову економіку – це...

А) прямий державний контроль за монопольними ринками, адміністративне регулювання окремих процесів економічного життя, індикативне планування;

Б) контроль за умовами праці, контроль за виплатою заробітної плати, контроль за цінами;

В) законодавча та економічна діяльність держави, індикативне планування, розробка і реалізація цільових програм, адміністративне регулювання окремих процесів економічного життя.

23. Трудовий потенціал – це ....

А) трудові ресурси країни;

Б) працездатне населення країни і його освітній і професійно-кваліфікаційний рівень;

В) соціально-економічна категорія під якою слід розуміти сукупність якісних та кількісних характеристик трудових ресурсів, які визначають максимальні можливості національної економіки щодо виробництва високоякісної конкурентоспроможної продукції та надання послуг відповідно до попиту національного та міжнародних товарних ринків.

24. Експортний потенціал – це...

А) здатність національної економіки виробляти продукцію, конкурентноздатну на світових ринках, і експортувати її в достатніх обсягах за світовими цінами;

Б) сукупність всіх товарів (робіт, послуг), що вироблені для реалізації на зовнішніх ринках;

В) можливості національної економіки щодо збільшення обсягів реалізації продукції, яка буде реалізована за міжнаціональних ринках.

25. Функції держави:

А) регулююча, забезпечуюча;

Б) розподільча функція, стабілізуюча функція, законодавча функція;

В) контролююча, розподільча функція, регулююча, забезпечуюча.

26. Основні методи непрямого регулювання економіки державою – це...

- А) бюджетно-податкові, грошово-кредитні, цінові, фінансові;
- Б) податкові, фінансові, економічні, організаційні;
- В) соціальні, психологічні, правові.

27. Адміністративні методи державного впливу на ринкову економіку – це...

А) прямий державний контроль за монопольними ринками, адміністративне регулювання окремих процесів економічного життя, індикативне планування;

Б) контроль за умовами праці, контроль за виплатою заробітної плати, контроль за цінами;

В) законодавча та економічна діяльність держави, індикативне планування, розробка і реалізація цільових програм, адміністративне регулювання окремих процесів економічного життя

28. Види концепцій держави добробуту:

А) концепція «моральної економіки», «суспільства ризиків», «універсальної держави добробуту»

Б) концепція «сталого розвитку», «моральної економіки», неоліберальна економічна концепція;

В) концепція «нових економічних взаємовідносин», «економічного зростання».

29. Держава – це...

А) окрема територія, яка обмежена кордонами, на якій діє певна законодавча система;

Б) окрема країна із власними правовими відносинами;

В) інституція, яка має публічну владу та спеціалізований апарат регулювання суспільних відносин.

